

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 listopada 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 2 sierpnia 2022 roku, odmówił I. B. prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W decyzji wskazano, iż do stażu pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie zaliczył okresu od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku, jako pracy w szczególnych warunkach z tytułu zatrudnienia w (...) sp. z o. o. z siedzibą w Ł. udokumentowanego świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 30 kwietnia 2010 roku. Jak podnosił Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w świadectwie tym zakład pracy wskazał, iż I. B. pracowała na stanowisku „przewijaczka” wymienionym w wykazie A dziale VII poz. 1 pkt 10, 34, 35 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 roku. W ocenie organu rentowego, pracodawca w świadectwie pracy powinien wykazać tylko jedno stanowisko pracy zgodne ze stanowiskiem wymienionym w powołanym zarządzeniu resortowym. W konsekwencji, z uwagi na to, iż I. B. nie posiada, co najmniej 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania rekompensaty.

/decyzja z dnia 18 listopada 2022 roku – k. 57 załączonych akt rentowych/

W dniu 12 grudnia 2022 roku I. B. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, zaskarżając ją w całości. Skarżonej decyzji wnioskodawczyni zarzucała:

- błąd w ustaleniach faktycznych oraz niewłaściwą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż odwołująca nie udowodniła 15 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, podczas gdy twierdzenie takie stoi w sprzeczności ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym;

- naruszenie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych poprzez uznanie, iż odwołująca nie spełnia warunków do nabycia prawa do rekompensaty, podczas gdy, zdaniem odwołującej, warunki te zostały spełnione.

W ocenie wnioskodawczyni, spełnia ona warunki do uzyskania prawa do rekompensaty, bowiem w okresach od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku w Zakładzie (...) z siedzibą w Ł. (później (...) S.A.) oraz od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę w szczególnych warunkach.

W konkluzji tak sformułowanych zarzutów, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i stwierdzenie, że odwołującej przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

/odwołanie – k. 3-6/

W odpowiedzi na odwołanie złożonej w dniu 3 stycznia 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł o oddalenie odwołania powołując się na argumenty, jak w zaskarżonej decyzji. /odpowiedź na odwołanie – k. 28-29/

Na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2023 roku pełnomocnik wnioskodawczyni poparł odwołanie oraz wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, natomiast pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. / oświadczenie pełnomocnika wnioskodawczyni – e – protokół z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:29:21 i dalej, oświadczenie pełnomocnika organu rentowego – e – protokół z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:32:36 i dalej/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

I. B. urodziła się w dniu (...)/bezsporne/

W okresie od dnia 24 maja 1982 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku wnioskodawczyni została skierowana przez organy zatrudnienia do byłej (...) i pracowała w ramach umowy rządowej w Przedsiębiorstwie Państwowym (...) na stanowisku przeszkolonej kucharki. /zaświadczenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P. z dnia 16 stycznia 2003 roku – k. 17 załączonych akt rentowych, opinia o pracowniku – k. 14 załączonych akt rentowych/

W okresie od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku I. B. zatrudniona była w Zakładach (...) w Ł. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku tkaczki. /świadczenie pracy z dnia 31 stycznia 1989 roku – k. 7 załączonych akt rentowych, skany umów o pracę – k. 21-26/

Zakłady (...) w Ł. produkowały materiały na zasłony i sukienki, był to sztuczny jedwab. /przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

W zakładzie tym wnioskodawczyni przez pierwsze 3 miesiące była przyuczana do pracy (przyuczenie odbywało się przy maszynach, uczyły starsze tkaczki), następnie stanęła przy maszynie – krośnie. Po rozpoczęciu pracy ustawiała na każdym krośnie dane wskazujące na to, że nastąpi jej produkcja, w dalszej kolejności uruchamiała krosna automatycznie. Podczas pracy krosien I. B. musiała kontrolować wątek do tkania materiału na danej osnowie. Wnioskodawczyni obchodziła przez cały czas swojej pracy wszystkie krosna, by nie dopuścić do zerwania się nici i osnowy na tkaninie i na brzegach, by nie było błędu w tkaninach. W razie takiego wypadku, wnioskodawczyni musiała zatrzymać krosno i uzupełnić osnowę. Co kilka godzin lub dni należało wymienić wytkaną sztukę materiału, którą się wycinało i wywoziło na brakarnię (do obowiązków tkacza należało wywożenie materiału wyprodukowanego do brakarni).

Każda z tkaczek miała 6 krosien do obsługi, istniało kilkanaście stanowisk.

W zakładzie pracy funkcjonowały krosna żakardowe (o szer. 2 m i dł. ok. 2 m), stały one na hali produkcyjnej.

Wnioskodawczyni nigdy nie wykonywała czynności poza tą halą, wywoziła materiał na brakarnię na tej samej sali. Skarżąca nie była delegowana do innych prac, na swojej zmianie zajmowała się tylko krosnami.

Pracowała 8 godzin dziennie z przerwą na posiłek.

Praca na hali produkcyjnej wiązała się z hałasem i zapyleniem. Była to praca stojąca.

/przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:03:14 i dalej/

Wnioskodawczyni nie otrzymała z tego zakładu świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach. /bezsporne/

w okresie od dnia 6 lutego 1989 roku do dnia 16 grudnia 1989 roku I. B. została skierowana przez organy zatrudnienia do byłej NRD i pracowała w ramach umowy rządowej w (...) w G. na wydziale teksturowni, jako tekstuwaczka. /zaświadczenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P. z dnia 15 stycznia 2003 roku – k. 12 załączonych akt rentowych, zaświadczenie z dnia 20 grudnia 1989 roku – k. 11 załączonych akt rentowych, świadectwo pracy z dnia 20 grudnia 1989 roku – k. 10 załączonych akt rentowych/

W okresie od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku I. B. była zatrudniona w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku przewijaczki. /świadczenie pracy z dnia 7 czerwca 2010 roku – k. 8-8v załączonych akt rentowych/

W powyższym zakładzie pracy, zajmującym się produkcją nici, wnioskodawczyni obsługiwała maszyny przewijarki, przewijała nici na woje farbiarskie. Przewijanie dotyczyło przędzy bawełnianej, dziewiarskiej. I. B. pracowała tylko

na przewijarkach (we wszystkich lokalizacjach, w których działał zakład pracy m.in. ul. (...), ul. (...)), obsługi maszyn uczyły skarżącą pracownice (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł..

Z większych kłębków i nawoi surowej przędzy skarżąca przewijała nici na cewki tzw. koszyczkowe do farbowania (to co zostało przewinięte, farbowano na farbiarni i przekazywano do przewijania na tulejki do sprzedaży). Finalny produkt zdejmowano z maszyny na wózek.

N. surowe stawiało się na dole maszyny, natomiast na górze nawijał się nawój koszyczkowy. Maszyny były półautomatyczne. Wnioskodawczyni zasilala te maszyny i zdejmowała cewki do wózka. Należało zadbać, by nawoje surowe były miękkie na tyle, by nić nawinięta na cewki mogła się zafarbować. Pracownicy musieli obserwować proces przewijania, aby go nie przerwać.

/zeznania świadka E. C. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:51:16 i dalej, zeznania świadka W. W. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:05:16 i dalej, zeznania świadka K. J. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:15:50 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej /

Długość przewijarek sięgała kilku metrów.

Początkowo, w jednej części hali, gdzie przewijana była surowa przędza, stały 2 przewijarki, dalej pojawiła się farbiarnia i druga hala, gdzie przewijano nici zafarbowane.

/przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Wnioskodawczyni pracowała również w drugiej hali, gdzie przędzę pofarbowaną nawijało się na nawoje handlowe. /zeznania świadka E. C. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:51:16 i dalej, /przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Skarżąca przez okres tygodnia pracowała przy surowym asortymencie i tydzień przy nawijaniu zafarbowanych już cewek.

Wnioskodawczyni początkowo pracowała na maszynach tzw. (...), później SAVIO.

/przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej//

Każda z przewijaczek obsługiwała jedną maszynę niezależnie, w której hali się to odbywało. Maszyny wytwarzały hałas, wydzielał się osad po barwnikach (należało oczyszczać maszyny z tego osadu), pojawiał się zapach z farbiarni. Pracownicy nie byli wyposażeni w maseczki, zakład pracy nie zapewniał odzieży roboczej. /zeznania świadka W. W. – e – protokół z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:05:16 i dalej, zeznania świadka K. J. – e – protokół z dnia 20 kwietnia 2023 roku - 01:15:50 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Na hali pracowało 6-8 osób, w przypadku mniejszej ilości pracy - 4 osoby.

/zeznania świadka W. W. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:05:16 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Wyżej wymienione czynności I. B. wykonywała przez 8 godzin dziennie, także, w miarę potrzeb, w godzinach nadliczbowych. Przez pierwszy rok w zakładzie pracy wnioskodawczyni świadczyła pracę na 1 zmianę, później na 3 zmiany i kolejno na 2 zmiany.

Praca była w ruchu.

/zeznania świadka W. W. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:05:16 i dalej, zeznania świadka K. J. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku - 01:15:50 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Wnioskodawczyni nie była delegowana do innych prac. Do 2008 roku nie było przestojów w pracy. /zeznania świadka E. C. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:51:16 i dalej, zeznania świadka W. W. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:05:16 i dalej, zeznania świadka K. J. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku - 01:15:50 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

Wnioskodawczyni nie pracowała na stanowisku skrętacza, jako pomocnik w dziale produkcyjnym, czy farbiarz.

/zeznania świadka E. C. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:51:16 i dalej, zeznania świadka K. J. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku - 01:15:50 i dalej, przesłuchanie wnioskodawczyni I. B. – e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 01:27:50 i dalej w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e – protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2023 roku – 00:16:22 i dalej/

W dniu 30 kwietnia 2010 roku zakład pracy (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. wystawił I. B. świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w którym wskazano, iż wnioskodawczyni w okresie od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę obróbki surowców włókienniczych i ich przędzenia, przewijaczka (05.02.1990 r. – 31.12.1998 r.), na stanowisku przewijaczki wymienionym w wykazie A Dziale VII poz. 1 pkt 10,34,35 stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego. /świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z dnia 30 kwietnia 2010 roku – k. 45 załączonych akt rentowych/

W dniu 2 sierpnia 2022 roku I. B. złożyła wniosek o emeryturę wraz z rekompensatą za pracę w szczególnych warunkach. /wniosek – k. 2v-4 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 12 sierpnia 2022 roku, znak: ENP/15/122031419, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 2 sierpnia 2022 roku, ustalił I. B. okresową emeryturę kapitałową od dnia 1 sierpnia 2022 roku tj. od dnia nabycia prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. /decyzja z dnia 12 sierpnia 2022 roku o ustaleniu okresowej emerytury kapitałowej – k. 30-31 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 12 sierpnia 2022 roku, znak: ENP/15/122031419, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 2 sierpnia 2022 roku, przyznał I. B. zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od dnia 1 sierpnia 2022 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 12 sierpnia 2022 roku o przyznaniu emerytury z FUS i okresowej emerytury kapitałowej, w kwocie zaliczkowej w zawieszeniu – k. 32v-33 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 7 września 2022 roku, znak: EOK/15/122031419, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 29 sierpnia 2022 roku, ustalił ponownie wysokość oraz podjął wypłatę okresowej emerytury kapitałowej od dnia 1 sierpnia 2022 roku tj. od dnia nabycia prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych. /decyzja z dnia 7 września 2022 roku w przedmiocie podjęcia wypłaty okresowej emerytury kapitałowej – k. 37-37v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 7 września 2022 roku, znak: ENP/15/122031419, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 29 sierpnia 2022 roku, podjął wypłatę zaliczki na poczet przysługującej I. B. emerytury od dnia 1 sierpnia 2022 roku tj. od daty nabycia uprawnień do emerytury. /decyzja z dnia 7 września 2022 roku o podjęciu wypłaty emerytury w kwocie zaliczkowej – k. 40-40v załączonych akt rentowych/

W dniu 18 listopada 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. wydał zaskarżoną decyzję odmawiając I. B. prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. /decyzja z dnia 18 listopada 2022 roku – k. 57 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 24 listopada 2022 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. z urzędu – w związku z przeliczeniem kapitału początkowego – przyznał I. B. emeryturę w kwocie ostatecznej od dnia 1 sierpnia 2022 roku tj. od dnia nabycia uprawnień do emerytury. /decyzja z dnia 24 listopada 2022 roku – k. 58-60 załączonych akt rentowych/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dowodów, na które składały się dokumentacja załączona do akt niniejszego postępowania, jak również znajdująca się w aktach organu rentowego, a ponadto zeznania świadków E. C., W. W. oraz K. J. korespondujące z przesłuchaniem skarżącej I. B..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie i skutkuje zmianą zaskarżonej decyzji.

Kwestią do rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu okazało się ustalenie prawa wnioskodawczyni I. B. do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Według art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych /t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 164 z późn. zm./, ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2022 r., poz. 504, 1504 i 2461).

Stosownie do treści art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata jest to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

W myśl art. 21 ust. 1 cytowanej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Przesłanka negatywna została zawarta w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Jest nią nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Treść art. 21 ust. 2 ustawy może budzić wątpliwości i jego interpretacji należy dokonywać przy uwzględnieniu uregulowania zawartego w art. 2 ust. 5 ustawy, zgodnie z którym użyte w ustawie określenie rekompensata oznacza odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata jest zatem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 roku i nie nabędą prawa do emerytury pomostowej /analogiczne stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 listopada 2010 roku, K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109/.

Skoro, jak wynika z powyższego, celem rekompensaty jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, to przesłanka negatywna, o której mowa w art. 21 ust. 2 ustawy, na co wskazuje wykładnia funkcjonalna tego przepisu, zachodzi w przypadku pobierania emerytury przyznanej w obniżonym wieku emerytalnym np. na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 lub 39, czy też art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych /por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 grudnia 2015 roku, III AUA 1070/15, Lex nr 1979477/.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 7 ww. ustawy, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wskazane odwołanie do art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pozwala na stosowanie omawianych przepisów łącznie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze /Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm./.

W świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, Prok. i Prawo (...)/.

Stosownie do treści § 2 ust. 2 rozporządzenia, okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Regulacja § 2 rozporządzenia, statuująca ograniczenia dowodowe i obowiązująca w postępowaniu przed organem rentowym, nie ma zastosowania w postępowaniu odwoławczym przed Sądem. W konsekwencji okoliczność i okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach Sąd uprawniony jest ustalać także innymi środkami dowodowymi, niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy, w tym zeznaniami świadków /por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1985 roku, III UZP 5/85, LEX 14635; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 roku, III UZP 6/84, LEX 14625/.

Art. 23 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, iż ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę.

Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o których mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 23 ust. 2 w/w ustawy). Jako dodatek do kapitału początkowego, razem z kapitałem początkowym, podlega waloryzacji.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym okazał się fakt, iż wnioskodawczyni I. B. nie nabyła prawa do emerytury pomostowej, ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W ocenie skarżącej, spełniała ona warunki do uzyskania prawa do rekompensaty, bowiem w okresie od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku w Zakładach (...) w Ł. oraz od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 31 grudnia 2008 roku w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. wykonywała pracę w szczególnych warunkach, zatem legitymuje się, co najmniej 15 letnim stażem pracy kwalifikowanym w powyższy sposób.

Organ rentowy kwestionował treść świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach sporządzonego przez zakład pracy (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. w dniu 30 kwietnia 2010 roku, bowiem w dokumencie tym pracodawca wskazał kilka stanowisk pracy zajmowanych przez wnioskodawczynię w okresie pracy od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku, wymienionych w zarządzeniu resortowym. Ostatecznie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zaliczył żadnego okresu jako pracy I. B. w szczególnych warunkach.

Świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach, o którym mowa w § 2 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie jest dokumentem abstrakcyjnym i musi znajdować oparcie w posiadanej przez zakład pracy dokumentacji, a w konsekwencji może być poprzez te dokumenty weryfikowane /por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 listopada 2006 roku, III AUa 466/06, OSA w K. 2007 roku, Nr 3, poz. 8/.

Jednocześnie należy też podkreślić, że przy ustalaniu pracy w szczególnych warunkach, nie ma znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, lecz rodzaj pracy powierzony i faktycznie wykonywany przez ubezpieczonego. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (obowiązującym w danym systemie czasu pracy i na danym stanowisku) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Ustalenie zatem, jakie prace faktycznie wykonywał wnioskodawca, nie zaś nazwa zajmowanego stanowiska, przesądza o ewentualnym istnieniu przesłanek do przyznania dochodzonego świadczenia /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 roku, II UK 337/03, OSNP 2004/22/392/.

Ponadto, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 9 kwietnia 2009 roku w sprawie o sygn. akt I UK 316/08 /LEX nr 707858/, w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik albo ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu (np. zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego (art. 473 k.p.c.).

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, Sąd powziął wiedzę, iż wskazane przez odwołującą okresy zatrudnienia bez wątplenia należy uznać za okresy wykonywania przez nią pracy w szczególnych warunkach nie pomijając, iż wymagany staż pracy w szczególnych warunkach, który stanowi jeden z warunków koniecznych dla uzyskania rekompensaty, ustala się na dzień 1 stycznia 2009 roku.

Jak wynika z poczynionych ustaleń, w okresie od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku I. B. zatrudniona była w Zakładach (...) w Ł. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku tkaczki. Wnioskodawczyni nie otrzymała z tego zakładu pracy świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie wykazał, że Zakłady (...) w Ł. produkowały materiały na zasłony i sukienki, był to sztuczny jedwab, wnioskodawczyni przez pierwsze 3 miesiące była przyuczana do pracy (przyuczenie odbywało się przy maszynach, uczyły starsze tkaczki), następnie stanęła przy maszynie – krośnie; po

rozpoczęciu pracy, wnioskodawczyni ustawiała na każdym krośnie dane wskazujące na to, że nastąpi jej produkcja, w dalszej kolejności skarżąca uruchamiała krosna automatycznie. Podczas pracy krosien I. B. musiała kontrolować wążek do tkania materiału na danej osnowie. Wnioskodawczyni przez cały czas swojej pracy sprawdzała wszystkie krosna, by nie dopuścić do zerwania się nici i osnowy na tkaninie i na brzegach, by nie było błędu w tkaninach. W razie takiego wypadku, wnioskodawczyni musiała zatrzymać krosno i uzupełnić osnowę. Co kilka godzin lub dni należało wymienić wytkaną sztukę materiału, którą się wycinało i wywoziło na brakarnię (do obowiązków tkacza należało wywożenie materiału wyprodukowanego do brakarni). Każda z tkaczek w zakładzie pracy miała 6 krosien do obsługi, było natomiast kilkanaście stanowisk, funkcjonowały krosna żakardowe (o szer. 2 m i dł. ok. 2 m) stojące na hali produkcyjnej. Praca na wymienionej hali wiązała się z hałasem i zapyleniem, była to praca stojąca.

Ustalenia Sądu dokonane w niniejszej sprawie wskazują, że wnioskodawczyni nigdy nie wykonywała czynności poza tą halą, wywoziła materiał na brakarnię na tej samej hali, nie była delegowana do innych prac, na swojej zmianie zajmowała się tylko krosnami. Odwołująca pracowała 8 godzin dziennie z przerwą na posiłek

Biorąc powyższe pod uwagę, należało stwierdzić, iż I. B. w okresie od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku w Zakładach (...) w Ł. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace wskazane w dziale VII pkt 4 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze /Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm./ tj. prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych na stanowisku tkaczki wymienionym w Dziale VII poz. 4 pkt 7 wykazu A będącego załącznikiem nr 1 do zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego /Dz. U. z 1987 r. nr 4 poz. 7/.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy ustalił, iż w okresie od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku I. B. była zatrudniona w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku przewijacza.

W dniu 30 kwietnia 2010 roku zakład ten wystawił I. B. świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w którym wskazano, iż wnioskodawczyni w okresie od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 30 kwietnia 2010 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę obróbki surowców włókienniczych i ich przedzenia, przewijaczka (05.02.1990 r. – 31.12.1998 r.), na stanowisku przewijaczki wymienionym w wykazie A Dziale VII poz. 1 pkt 10,34,35 stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego.

Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszym postępowaniu wykazał, że w powyższym zakładzie pracy, zajmującym się produkcją nici, odwołująca obsługiwała maszyny przewijarki, przewijała nici na woje farbiarskie. Przewijanie dotyczyło przędzy bawełnianej, dziewiarskiej. I. B. pracowała tylko na przewijarkach (we wszystkich lokalizacjach, w których działał zakład pracy m.in. ul. (...), ul. (...)), obsługi maszyn uczyły skarżąca pracownice (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł.. Z większych kłębków i nawoi surowej przędzy skarżąca przewijała nici na cewki tzw. koszyczkowe do farbowania (to co zostało przewinięte, farbowano na farbiarni i przekazywano do przewijania na tulejki do sprzedaży). Finalny produkt zdejmowano z maszyny na wózek. N. surowe stawiało się na dole maszyny, natomiast na górze nawijał się nawój koszyczkowy. Maszyny w zakładzie pracy były półautomatyczne, wnioskodawczyni zasilala te maszyny i zdejmowała cewki do wózka. Jak podnosiła skarżąca, należało zadbać, by nawoje surowe były miękkie na tyle, by nić nawinięta na cewki mogła się zafarbować. Pracownicy musieli obserwować proces przewijania, aby go nie przerwać. Według ustalonego stanu faktycznego, długość przewijarek sięgała kilku metrów. Wnioskodawczyni pracowała również w drugiej hali, gdzie przędzę pofarbowaną nawijało się na nawoje handlowe. Skarżąca przez okres tygodnia pracowała przy surowym asortymencie i tydzień przy nawijaniu zafarbowanych już cewek. Każda z przewijaczek obsługiwała jedną maszynę niezależnie, w której hali się to odbywało. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynikało, iż maszyny wytwarzały hałas, wydzielala osad po barwnikach (należało oczyszczać maszyny z tego osadu), pojawiał się zapach z farbiarni. Pracownicy nie byli wyposażeni w maseczki, zakład pracy nie zapewniał odzieży roboczej. Na hali pracowało od 6 do 8 osób, w przypadku mniejszej ilości pracy - 4 osoby.

Ustalenia Sądu wskazują także, że wszystkie powołane wyżej czynności I. B. wykonywała przez 8 godzin dziennie, także, w miarę potrzeb, w godzinach nadliczbowych. Przez pierwszy rok w zakładzie pracy wnioskodawczyni świadczyła pracę na 1 zmianę, później na 3 zmiany i kolejno na 2 zmiany. Praca była w ciągłym ruchu. Odwołująca nie była delegowana do innych prac, do 2008 roku nie pojawiły się przestoje w pracy. Według zeznań świadków E. C. oraz K. J., a nadto skarżącej, wnioskodawczyni nie wykonywała swoich obowiązków na stanowisku skrętacza, jako pomocnik w dziale produkcyjnym, czy farbiarz.

Powyższe ustalenia dały zatem Sądowi podstawy do uznania, iż w okresie zatrudnienia w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. przypadającego od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 31 grudnia 2008 roku skarżąca również wykonywała prace w szczególnych warunkach wskazane w Dziale VII pkt 1 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze /Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm./ tj. obróbkę surowców włókienniczych i ich przędzenie na stanowisku „przewijacz” wymienionym w Dziale VII poz. 1 pkt 35 wykazu A będącego załącznikiem nr 1 do zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego /Dz. U. z 1987 r. nr 4 poz. 7/.

Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności niniejszej sprawy oraz poczynione rozważania prawne Sąd doszedł do przekonania, iż I. B. posiada udowodniony, co najmniej 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach, a zatem spełnia wszystkie przesłanki do przyznania jej prawa do rekompensaty.

Sąd do powyższego stażu pracy zaliczył bowiem okresy zatrudnienia I. B. w Zakładach (...) w Ł. od dnia 12 listopada 1985 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku oraz w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. od dnia 5 lutego 1990 roku do dnia 31 grudnia 2008 roku.

Ostatecznie, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.z mienił zaskarżoną decyzję i przyznał I. B. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych /t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265 z późn. zm./ zasądając od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. na rzecz I. B. kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Paulina Kuźma

I.S.